

Jurbarko rajono savivaldybės administracijos ir jos kontroliuojamų (valdomų) perkančiųjų organizacijų viešųjų pirkimų proceso analizės ir centralizavimo strategija

Užsakovas – Jurbarko rajono savivaldybės administracija

2022 m. gegužės mėn.

Turinys

Išvadas.....	6
1 Viešųjų pirkimų organizavimo proceso brandos lygis Lietuvos savivaldybėse	8
2 Viešųjų pirkimų apimties ir struktūros už 2019–2021 m. analizė	9
2.1 Situacija Jurbarko rajono savivaldybėje	9
2.2 Sutarčių struktūra Jurbarko rajono savivaldybėje	10
2.3 PO, kurių sutarčių bendra vertė neviršija 30 000 Eur	11
3 Viešųjų pirkimų planavimo ir poreikio formavimo analizė	12
4 Viešųjų pirkimų proceso optimizavimo ir pirkimų centralizavimo galimybių vertinimas, veiksmų planas 13	
4.1 Centralizavimo galimybių vertinimas	13
4.2 Įgyvendinimo veiksmų planas	15
4.3 Veiksmų plano įgyvendinimo kaštai	17
Reziumė.....	19

Apie projektą

Siekiant tinkamai pasirengti nuo 2023 m. sausio 1 d. įsigaliosiantiems Viešųjų pirkimų įstatymo pakeitimams dėl viešųjų pirkimų centralizavimo UAB „Mano konkursas“, veikiantis pagal 2022-04-14 sutartį, Jurbarko rajono savivaldybės administracijai teikia „Jurbarko rajono savivaldybės bei savivaldybės kontroliuojamų perkančiųjų organizacijų pasiruošimo centralizacijai konsultacines paslaugas“, kurių tikslas – surinkti duomenis apie viešųjų pirkimų apimtį Savivaldybėje ir kontroliuojamose (valdomose) perkančiosiose organizacijose, surinktų duomenų pagrindu įvertinti atliktų pirkimų struktūrą ir parengti centralizavimo veiksmų plano projektą.

Sutrumpinimai ir paaiškinimai

Aprašas	Viešųjų pirkimų organizavimo tvarkos aprašas
BVPŽ	Bendrasis viešųjų pirkimų žodynas
CPO	Centrinė perkančioji organizacija
CVP IS	Centrinė viešųjų pirkimų informacinė sistema
IT	Informacinės technologijos
PO	Perkančioji organizacija
Savivaldybė	Jurbarko rajono savivaldybė
VP	Viešieji pirkimai

Paveikslėlių turinys

Pav. 1 Brandos lygis Lietuvos savivaldybėse	8
Pav. 2 Bendra pirkimų struktūra Jurbarko rajono savivaldybėje (2019–2021 m.)	9
Pav. 3 Bendra pirkimų struktūra Jurbarko rajono savivaldybės administracijoje (2019–2021 m.)	9
Pav. 4 Bendra pirkimų struktūra Jurbarko rajono savivaldybės 37 PO (2019–2021 m.)	10
Pav. 5 Sutarčių struktūra Jurbarko rajono savivaldybėje	11
Pav. 6 Savivaldybės PO, kurių 2021 m. metinis biudžetas neviršija 30 tūkst. Eur	11
Pav. 7 Specialistų su pažymėjimais poreikis 2023 m.	12
Pav. 8 Galimi VP centralizavimo scenarijai	13
Pav. 9 Siūlomas VP centralizavimo scenarijus, steigti CPO kaip padalinį Savivaldybėje	15
Pav. 10 Žingsniai PO link sėkmingo įstatymo įgyvendinimo	15
Pav. 11 Žingsniai Savivaldybės administracijai link sėkmingo įstatymo įgyvendinimo	16
Pav. 12 Kodėl reikalingi IT pokyčiai	16

Lentelių turinys

Lentelė 1. Įstaigos, turinčios VP specialisto etatą ar jo dalį	9
Lentelė 2. Mažos vertės pirkimų struktūra	10
Lentelė 3. Centralizavimo scenarijų vertinimas	14
Lentelė 4. Veiksmų plano įgyvendinimo kaštai	17

Įvadas

Projektas skirtas optimizuoti Jurbarko rajono savivaldybės administracijos ir jos kontroliuojamų (valdomų) įstaigų pirkimų procesą. Viešieji pirkimai – valstybės reguliuojama pirkimų sistema, kurios standartizuotomis procedūromis siekiama užtikrinti efektyvų ir skaidrų viešųjų pirkimų atlikimą. Tarptautinius ir supaprastintus viešuosius pirkimus reglamentuoja Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymas. Perkančiosios organizacijos, vykdydamos mažos vertės viešuosius pirkimus (kurie sudaro didžiąją dalį visų pirkimų), vadovaujasi Viešųjų pirkimų tarnybos direktoriaus 2017-06-28 įsakymu Nr. 1S-97 „Dėl mažos vertės pirkimų tvarkos aprašo patvirtinimo“ patvirtintu Mažos vertės pirkimų tvarkos aprašu. Tačiau, pagal šio aprašo 15 p., Perkančioji organizacija turi prievolę pasirengti ir pasitvirtinti Viešųjų pirkimų organizavimo tvarką. Tai dokumentas, kuriuo Perkančioji organizacija nustato savo viešųjų pirkimų organizavimo ir vidaus kontrolės taisykles. Šio dokumento Perkančioji organizacija neprivalo niekur viešinti (nebent pačioje tvarkoje būtų nurodyta kitaip), tad mažos vertės viešųjų pirkimų vykdymas, ypač mažųjų Perkančiųjų organizacijų, gali būti procedūriškai ir finansiškai neefektyvus, kai į pirkimo procedūrą įtraukiama labai daug ir kompetencijos neturinčių žmonių, kurie nesinaudoja elektroniniais įrankiais, pirkimus vykdo neišnaudojant rinkos ar net pažeidžiant konkurencingumo principus. Efektyvus viešųjų pirkimų vykdymas, elektroninių įrankių ir priemonių naudojimas ne tik užtikrina racionalų lėšų panaudojimą, skatina ekonomiką, tačiau prisideda ir prie kitų politikos tikslų: mažina socialinę atskirtį, didina skaidrumą, remia ekologiją, inovacijas ir taip prisideda prie aplinkos tvarumo didinimo.

Vadovaujantis Viešųjų pirkimų tarnybos ataskaita, 2021 m. viešieji pirkimai siekė 6 600,5 mln. Eur iš kurių 1 004,4 mln. Eur sudarė mažos vertės pirkimai. Sėkmingai įvykdytų pirkimų dalis 2021 m. sudarė 77,1 proc. ir šis skaičius per keturis metus mažėja (2017 m. buvo 87,7 proc.) taip didindamas viešojo sektoriaus biudžeto išlaidas, kurios galėtų būti panaudotos kitais tikslais. Lietuvoje veikiančių įmonių skaičius, kurių didžioji dalis gali būti potencialūs tiekėjai, siekia 93,1 tūkst., tačiau iš jų tik 22,9 proc. yra registruoti CVP IS sistemoje ir gali dalyvauti viešuosiuose pirkimuose. Galimus tiekėjus nuo pirkimo dažniausiai atbaido per sudėtingos viešųjų pirkimo procedūros, dalyvavimo viešajame pirkime administracinė našta, žinių trūkumas, per didelės apimties viešieji pirkimai. Tai, jog tiekėjai (ypač mažos ir labai mažos įmonės) nedalyvauja viešuose pirkimuose, nėra sukurama naujų darbo vietų, kas ypač aktualu regionuose, ir taip didinama socialinė atskirtis.

Mažos Savivaldybių administracijų kontroliuojamos (valdomos) PO viešuosius pirkimus vykdo savarankiškai ir dažniausiai neturėdamos viešųjų pirkimų specialistų etatų. Valstybės kontrolė pastebėjo, kad 3 kartus mažiau išlaidų patiria tos organizacijos, kurios vykdo daug viešųjų pirkimų, nei tos, kurios retai. To priežastis neretai yra ne viena, bet viena aktualesnė yra specialistų trūkumas arba kompetencijų nebuvimas. Perkančiųjų organizacijų apklausa parodė, kad beveik pusėje apklausoje dalyvavusių Perkančiųjų organizacijų trūksta viešųjų pirkimų specialistų, daugiau nei trečdaliui trūksta reikiamos kompetencijos specialistų, dažnu atveju VP funkcijos priskirtos darbuotojams, kurie su VP pirkimais neturi jokios patirties. Apklausos rezultatai rodo, kad specialistų trūkumo problema yra aktualesnė Perkančiosiose organizacijose, kurios vykdo mažai viešųjų pirkimų. Valstybės audito yra nustatyta, kad 70 proc. PO procedūras atlieka specialistai, kuriems viešųjų pirkimų vykdymas nėra pagrindinė funkcija ir tik apie 10 proc. PO specialistų vykdo tik su viešaisiais pirkimais susijusias funkcijas. 2018 m. Valstybės auditas taip pat nustatė, kad PO įvykdžiusios iki 150 viešųjų pirkimų, patiria sąnaudas lygias 32,65 Eur, o įvykdžiusios daugiau kaip 150 – 10,99 Eur, įsigydamos prekių, paslaugų ir darbų už 1 000 Eur.

Siekiant padidinti viešųjų pirkimų efektyvumą Jurbarko rajono savivaldybės administracijoje ir jos kontroliuojamose (valdomose) PO bei tinkamai pasirengti nuo 2023 m. sausio 1 d. įsigaliojantiems Viešųjų

pirkimų įstatymo pakeitimams, turi būti siekiama optimizuoti procesus, taikyti procesinio valdymo požiūrį, naudotis specializuotomis elektroninėmis pirkimų sistemoms, kuo intensyviau taikyti centralizuotų viešųjų pirkimų priemones, kurios padeda pasiekti ne tik didesnę viešųjų pirkimų administravimo efektyvumą, didesnę specialistų kompetenciją, specializaciją ir sutelkti ekspertines žinias, bet ir išvengti nepatikimų tiekėjų dalyvavimo pirkimų procese, sumažinti klaidų ir pažeidimų skaičių, viešųjų pirkimų vykdymo sąnaudas ir prekių, darbų ar paslaugų kainas.

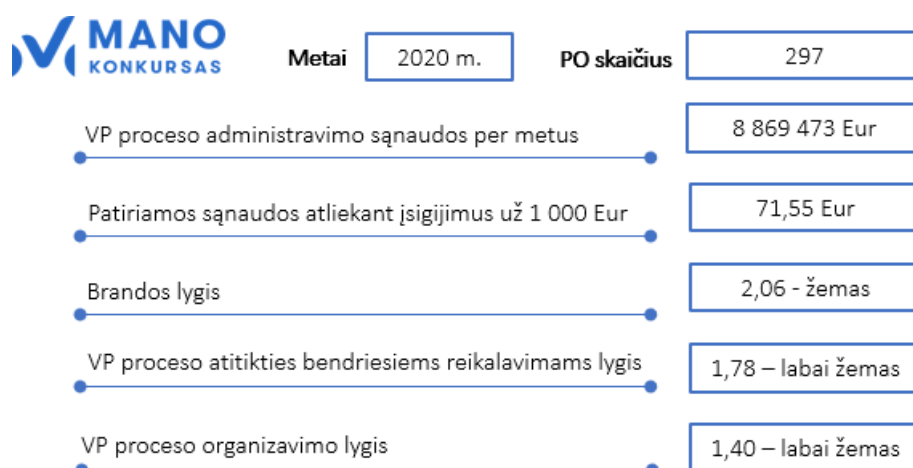
Pagrindiniai tyrimo faktai apklausus Jurbarko rajono savivaldybės administraciją ir Savivaldybės kontroliuojamas (valdomas) 37 PO

38	337	~ 61 Eur	~ 891 tūkst. Eur
Apklaustos perkančiosios organizacijos	darbuotojų dalyvaujančių VP procese	patiriamos sąnaudos atliekant įsigijimą už 1 000 Eur	VP proceso administravimo sąnaudos per 2021 metus
13	21	3	
PO vykdė pirkimus su Komisija	PO vykdė pirkimus per CPO	PO turi įsteigusios VP specialisto etatus ar etato dalį	

Atlikto tyrimo metu buvo išanalizuoti 30 Savivaldybės kontroliuojamų (valdomų) PO duomenys 2019–2021 m. Analizė parodė, kad Savivaldybėje į viešųjų pirkimų procesą yra įsitraukę 337 darbuotojai. 3 įstaigos turi įsteigusios VP specialisto etatą ar jo dalį. VP proceso administravimo sąnaudos per 2021 metus siekė apie 891 tūkst. Eur.

1 Viešųjų pirkimų organizavimo proceso brandos lygis Lietuvos savivaldybėse

Įmonė „Mano konkursas“ nuo 2021 m. birželio iki lapkričio mėnesio atliko 297 (apie 10 proc.) Lietuvos savivaldybėse veikiančių PO viešųjų pirkimų organizavimo tvarkos aprašų bei šioms įstaigoms privalomų viešųjų pirkimų organizavimo dokumentų vertinimą. Vertinant šiose įstaigose *VP proceso atitikties bendriesiems reikalavimams lygį*, buvo vertinama, ar Lietuvos savivaldybėse veikiančios PO yra pasitvirtinusios VP organizavimo tvarkos aprašus, kada aprašai buvo patvirtinti bei vertinamas aprašo turinys. Nustatyta, kad 5 proc. PO neturi patvirtinto Viešųjų pirkimų organizavimo tvarkos aprašo, dar 5 proc. PO tvarkos aprašai yra seni ir patvirtinti iki 2017 m. Pabrėžtina, kad didžioji dalis iš likusių 90 proc. aprašų, nors ir buvo atnaujinti bei patvirtinti pastaraisiais metais, tačiau dalyje aprašų turinys nebuvo atnaujintas. Atliktos analizės metu nustatyta, kad Lietuvos savivaldybėse veikiančių PO *VP proceso atitikties bendriesiems reikalavimams lygis yra 1,78 – labai žemas* (aukščiausias brandos lygio balas – 5).

Pav. 1 Brandos lygis Lietuvos savivaldybėse

Šaltinis: UAB „Mano konkursas“

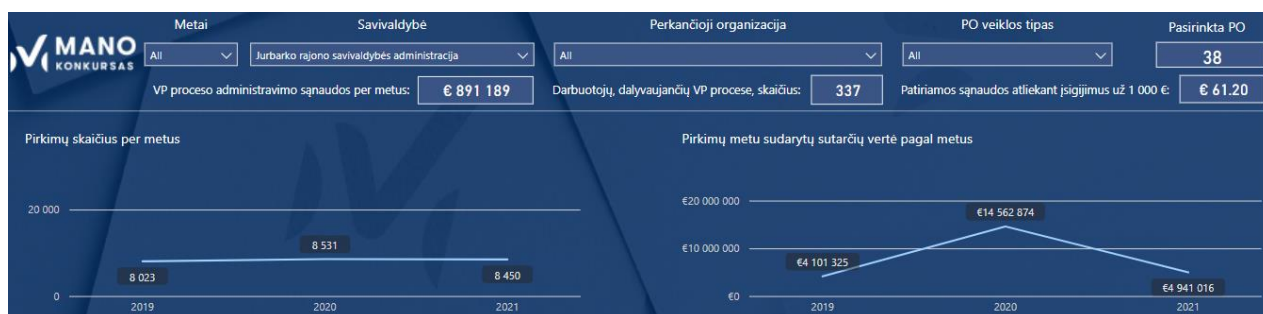
Vertinant Lietuvos savivaldybėse veikiančių PO *VP proceso organizavimo lygį*, buvo vertinama, ar PO įsakymais yra paskyrusios atsakingus darbuotojus už tam tikras VP proceso organizavimo funkcijas. Iš 297 analizuotų PO didžioji dalis Lietuvos savivaldybėse veikiančių PO yra pasitvirtinusios VP organizatorius ir yra sudariusios VP Komisijas, mažesnė dalis – pasitvirtinę ir iniciatorius. Kiek prastesnė situacija yra su kitų VP proceso dalyvių paskyrimais (sutarčių administratoriais, proceso administratoriais). Pabrėžtina, kad dalies VP procese dalyvaujančių darbuotojų funkcijos yra nustatytos ne įsakymais, bet apibrėžtos pareiginiuose aprašuose. Atliktos analizės metu nustatyta, kad *VP proceso organizavimo lygis yra 1,4 – labai žemas*.

Atlikus analizę pastebėta, kad tų įstaigų, kurių brandos lygis yra žemesnis, patiriamos sąnaudos perkant už 1 000 Eur yra ženkliai didesnės, nei tų, kurių brandos lygis yra priimtinas ar net aukštas.

2 Viešųjų pirkimų apimties ir struktūros už 2019–2021 m. analizė

2.1 Situacija Jurbarko rajono savivaldybėje

Surinkti 2019–2021 m. duomenys rodo, kad Jurbarko rajono savivaldybėje veikiančios 38 PO (įskaitant ir Savivaldybės administraciją) per metus atlieka vidutiniškai apie 8 300 pirkimų, o sutarčių vertė vidutiniškai siekia apie 7,9 mln. Eur per metus. VP proceso administravimo kaštai siekia apie 891 tūkst. Eur per metus. Patiriamos sąnaudos atliekant pirkimą už 1 000 Eur siekia apie 61 Eur.

Pav. 2 Bendra pirkimų struktūra Jurbarko rajono savivaldybėje (2019–2021 m.)

Šaltinis: UAB „Mano konkursas“

Bendras darbuotojų, dalyvaujančių VP procese skaičius, Jurbarko rajono savivaldybėje siekia 337. Viešųjų pirkimo etatą ar etato dalį yra įsteigusios 3 PO iš 38.

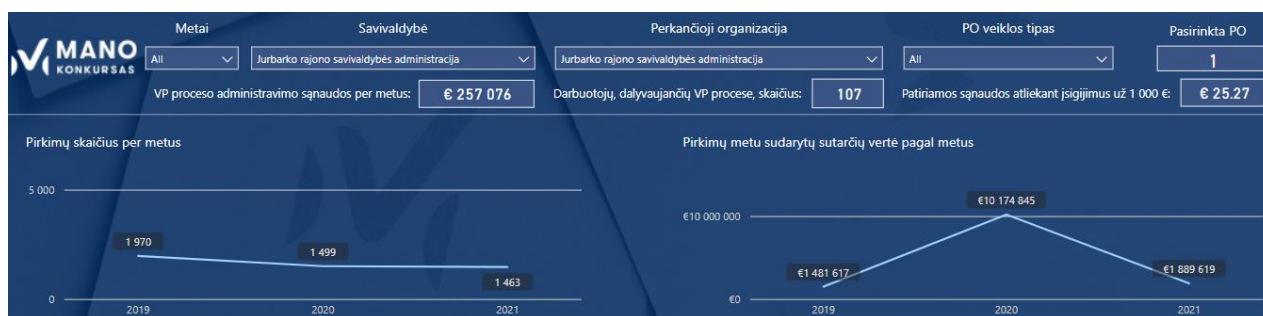
Lentelė 1. Įstaigos, turinčios VP specialisto etatą ar jo dalį

Įstaiga	VP specialisto etatas
Viešoji įstaiga Jurbarko rajono pirminės sveikatos priežiūros centras	Taip
Viešoji įstaiga Jurbarko ligoninė	Taip
Jurbarko rajono savivaldybės administracija	Taip

Šaltinis: UAB „Mano konkursas“

Analizuojant tik Jurbarko rajono savivaldybės administracijos 2019–2021 m. duomenis matyti, kad Savivaldybės administracija per metus atlieka vidutiniškai apie 1 650 pirkimų, o sutarčių vertė vidutiniškai siekia apie 4,5 mln. Eur per metus. Savivaldybės administracijos darbuotojų, dalyvaujančių VP procese, skaičius siekia 107.

Savivaldybės administracijos VP proceso administravimo kaštai siekia apie 257 tūkst. Eur per metus. Pirkimų kaštai atliekant pirkimą už 1 000 Eur siekia apie 25 Eur.

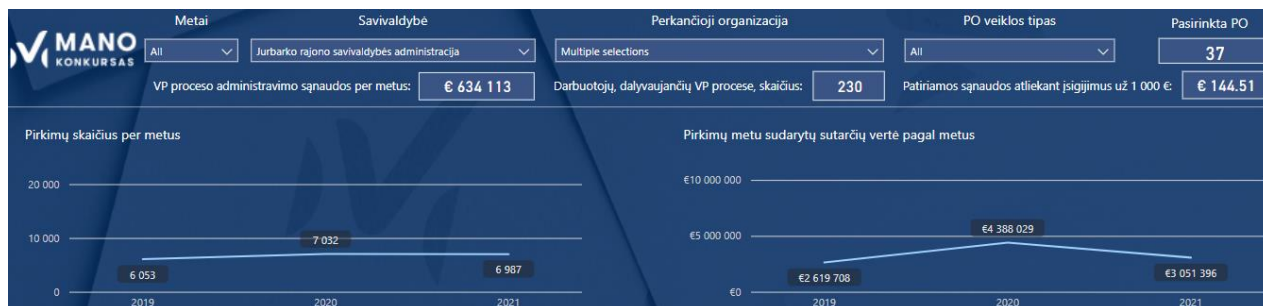

Pav. 3 Bendra pirkimų struktūra Jurbarko rajono savivaldybės administracijoje (2019–2021 m.)

Šaltinis: UAB „Mano konkursas“

Analizuojant tik Jurbarko rajono savivaldybės kontroliuojamas (valdomas) 37 PO duomenis 2019–2021 m. matyti, kad 37 PO per metus atlieka vidutiniškai apie 6 700 pirkimų, o sutarčių vertė vidutiniškai siekia apie 3,4 mln. Eur per metus. Bendras darbuotojų, dalyvaujančių VP procese, skaičius siekia 230. Viešųjų pirkimo etatą ar etato dalį yra įsteigusios 2 įstaigos.

VP proceso administravimo kaštai (be Savivaldybės administracijos) siekia apie 634 tūkst. Eur per metus arba viena Perkančioji organizacija VP proceso išlaikymui išleidžia vidutiniškai apie 17 tūkst. Eur. Pirkimų kaštai atliekant pirkimą už 1 000 Eur siekia apie 145 Eur.

Pav. 4 Bendra pirkimų struktūra Jurbarko rajono savivaldybės 37 PO (2019–2021 m.)

Šaltinis: UAB „Mano konkursas“

2.2 Sutarčių struktūra Jurbarko rajono savivaldybėje

Analizuojant Savivaldybės 38 PO (įskaitant ir Savivaldybės administraciją) pateiktus duomenis apie mažos vertės pirkimus matyti, kad 2019–2021 m. mažos vertės pirkimų sutarčių, kurios privalo būti skelbiamos CVP IS, vertės ir pirkimų skaičius kinta. Vertinant mažos vertės pirkimus, kurie neprivalo būti skelbiami CVP IS, pastebima, kad tiek pirkimų skaičius, tiek sutarčių vertės išlieka stabiliai augančios.

Lentelė 2. Mažos vertės pirkimų struktūra

Pirkimai	2019	2020	2021
Mažos vertės pirkimų, kurie privalo būti skelbiami CVP IS, skaičius	664	657	621
Mažos vertės pirkimų, kurie privalo būti skelbiami CVP IS, vertė	3 068 485	4 645 855	3 262 456
Mažos vertės pirkimų, kurie neprivalo būti skelbiami CVP IS, skaičius	7 249	7 276	7 668
Mažos vertės pirkimų, kurie neprivalo būti skelbiami CVP IS, vertė	1 643 513	1 844 693	2 145 677

Šaltinis: UAB „Mano konkursas“

Atlikta Komisijų pirkimų analizė parodė, kad pirkimus su Komisija 2020–2021 m. vykdė 13 PO iš 38. Per šiuos metus vidutiniškai buvo įvykdyta apie 146 pirkimų. Apie 58 proc. visų pirkimų su Komisija atliko Jurbarko rajono savivaldybės administracija.

2019–2021 m. vieną ir daugiau pirkimų per CPO atliko 21 PO iš 30. Atlikta vidutiniškai apie 10 pirkimų per metus, kurių vidutinė vertė atitinkamai siekė apie 720 tūkst. Eur per metus.

Analizuojant sudarytų sutarčių struktūrą pagal vertes nustatyta, kad Jurbarko rajono savivaldybės 38 PO 2019–2021 m. laikotarpyje pasirašė sutarčių su 571 Tiekėju už beveik 26 mln. Eur. Didžiausios sutarčių vertės tenka visiems ar daliniams statybos ir civilinės inžinerijos darbams (apie 32 proc. arba apie 6 mln. Eur).

Pav. 5 Sutarčių struktūra Jurbarko rajono savivaldybėje

Šaltinis: UAB „Mano konkursas“

2.3 PO, kurių sutarčių bendra vertė neviršija 30 000 Eur

2022 m. sausio 1 d. įsigaliojo nauja Viešųjų pirkimų įstatymo nuostata, kuri numato, kad Perkančiosioms organizacijoms, kurių per finansinius metus prekėms, paslaugoms ir darbams įsigyti sudaromų sutarčių bendra vertė neviršija 30 000 Eur (trisdešimt tūkstančių eurų) (be pridėtinės vertės mokesčio), atliekant pirkimus įstatymo reikalavimai netaikomi (išskyrus šio įstatymo 17 ir 96 straipsnius). Vertinant 2021 m. pateiktais Jurbarko rajono savivaldybės PO duomenimis, iš 38 PO Savivaldybėje yra 10 įstaigų, kurių 2021 m. metinis biudžetas neviršija 30 tūkst. Eur.

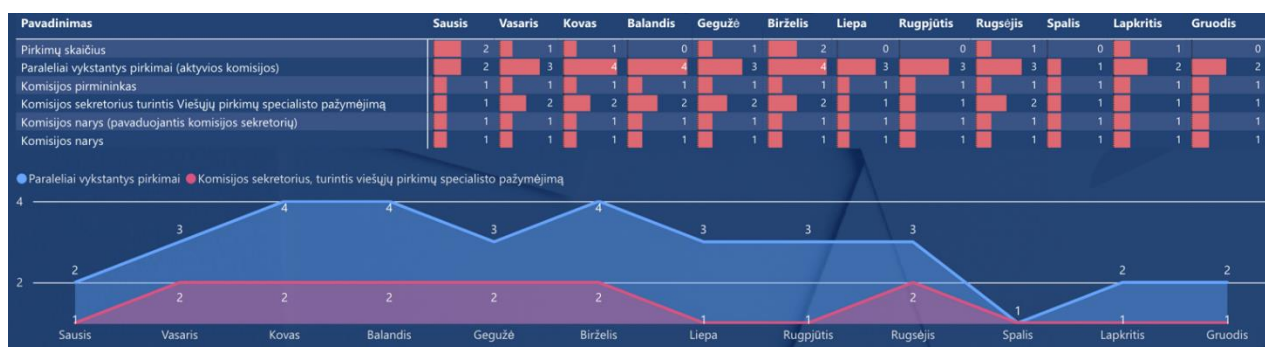
Pav. 6 Savivaldybės PO, kurių 2021 m. metinis biudžetas neviršija 30 tūkst. Eur

Šaltinis: UAB „Mano konkursas“

Pabrėžtina, kad nuostata įsigaliojo nuo šių metų sausio 1 d., tad tikėtina, kad PO skaičius, kurių bendra sudaromų sutarčių vertė neviršija 30 000 Eur (trisdešimt tūkstančių eurų) (be pridėtinės vertės mokesčio), įsigaliojimo metu bus mažesnis dėl augančios infliacijos, prekių, paslaugų ar darbų kainų augimo.

3 Viešųjų pirkimų planavimo ir poreikio formavimo analizė

Atliekant žmogiškųjų išteklių poreikio planavimą, buvo analizuojami duomenys ir modeliuojamos situacijos, kiek Komisijų pirkimų bus vykdoma nuo 2023 m. ir koks Komisijų skaičius, atsižvelgiant į tai, kad nuo 2023 m. 1 Komisijos narys privalės turėti Pirkimo specialisto pažymėjimą, kad patenkinti 2023 m. specialistų poreikį. Atlikta duomenų analizė ir modeliavimas parodė, kad 2023 m. pirkimų, kurių sutarčių vertė viršija 15 000 Eur, pikas bus kovo-balandžio bei birželio mėnesiais. Pažymėtina, kad nuo 2023 m. Komisijos posėdžiai ir priimami sprendimai yra teisėti, kai posėdyje dalyvauja daugiau kaip pusė visų Komisijos narių ir kai bent vienas Komisijos narys turi Pirkimų specialisto pažymėjimą.

Pav. 7 Specialistų su pažymėjimais poreikis 2023 m.

Šaltinis: UAB „Mano konkursas“

Modeliuojant viešųjų pirkimų specialistų poreikį dėl mažos vertės pirkimų apimties ir Komisijos specialistų poreikį su Pirkimų specialistų pažymėjimais 2023 m., buvo vertinamas ir galimas darbuotojų trūkumas dėl ligos, atostogų ir pan. Taip pat svarbu įvertinti, kad Komisijos pirkimų skaičius išaugs dėl 2022 m. sudarytų sutarčių, jau įgyvendinamų ir planuojamų įgyvendinti ES investicijų projektų (tiek Savivaldybės administracijos, tiek ir Savivaldybės administracijos PO) į skirtingas sritis, kurių įgyvendinimui bus reikalingos VP procedūros. Analizės duomenys ir modeliavimas parodė, kad rekomenduojamas viešųjų pirkimų specialistų poreikis, jeigu bus priimamas sprendimas dėl CPO steigimo Jurbarko rajono savivaldybės administracijoje, yra 3 VP specialistų etatai (su pavaduojančiais Komisijos sekretoriais), kuriems visiems rekomenduojama turėti specialisto pažymėjimą.

Atsižvelgiant į būsimus Komisijų pirkimus 2023 m., Jurbarko rajono savivaldybė turi nusimatyti žmogiškuosius išteklius ir paruošti juos padedant jiems išsilaikyti egzaminus, kurių startuos nuo 2022 m. liepos 1 d.

4 Viešųjų pirkimų proceso optimizavimo ir pirkimų centralizavimo galimybių vertinimas, veiksmų planas

Atsižvelgiant į tai, kad nauja Viešųjų pirkimų įstatymo redakcija dėl VP centralizavimo įsigalioja nuo 2023 m. sausio 1 d., Jurbarko rajono savivaldybės taryba turi priimti sprendimą dėl VP centralizavimo būdo pasirinkimo, kuris turi būti įgyvendintas iki naujų įstatymo nuostatų įsigaliojimo.

Siūlomas centralizavimo planas apima 8 žingsnius. 1 žingsnis – centralizavimo galimybių vertinimas, 2–8 žingsniai – įgyvendinimo planas.

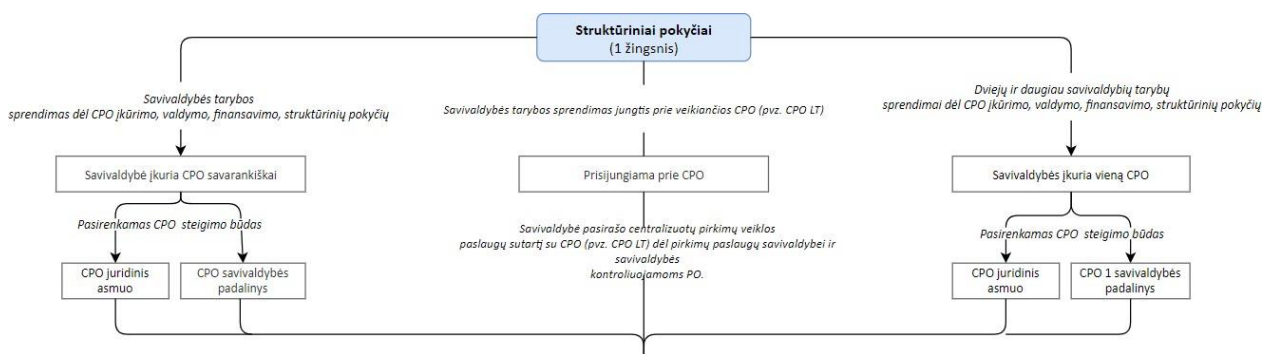
4.1 Centralizavimo galimybių vertinimas

1 žingsnis. Savivaldybės taryba.

Siekiant įgyvendinti Viešųjų pirkimų įstatyme numatytą pareigą centralizuotai vykdyti VP per CPO, Jurbarko rajono savivaldybės taryba turi priimti sprendimą iš kelių galimų centralizavimo scenarijų:

- gali būti sukurta Savivaldybės Centrinė perkančioji organizacija;
- kelios savivaldybės gali sukurti bendrą Centrinę perkančiąją organizaciją;
- Savivaldybė gali pasirašyti centralizuotų pirkimų veiklos paslaugų sutartį su esama Centrine perkančiąja organizacija dėl pirkimų paslaugų savivaldybei ir Savivaldybės kontroliuojamoms (valdomoms) Perkančiosioms organizacijoms.

Savivaldybės tarybos priimtas sprendimas dėl VP centralizavimo būdo pasirinkimo bus privalomas visoms Jurbarko rajono savivaldybės kontroliuojamoms (valdomoms) įstaigoms (biudžetinėms įstaigoms, viešosioms įstaigoms bei kontroliuojamoms įmonėms). Kitų alternatyvų įstatymas nenumato.

Pav. 8 Galimi VP centralizavimo scenarijai

Šaltinis: UAB „Mano konkursas“

Vertinant galimus 3 CPO steigimo scenarijus, analizės metu buvo surinkti duomenys iš Jurbarko rajono savivaldybės kontroliuojamų (valdomų) PO, atlikta duomenų analizė ir nustatyti scenarijų privalumai ir trūkumai. Vertinimo aprašymai pateikti žemiau einančioje lentelėje.

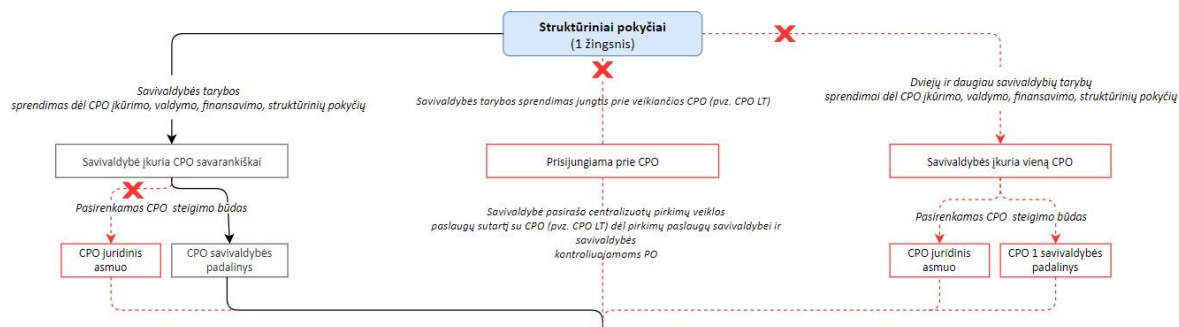
Lentelė 3. Centralizavimo scenarijų vertinimas

1 scenarijus Savivaldybė įkuria CPO savarankiškai	2 scenarijus Savivaldybė prisijungia prie veikiančios CPO (pvz., CPO LT)	3 scenarijus Savivaldybės įkuria vieną jungtinę CPO
Kuriamas naujas juridinis asmuo. Didelės laiko sąnaudos, teisiniai procesai, finansinės sąnaudos. 	Savivaldybės administracija tampa paprasta PO, galinčia savarankiškai vykdyti pirkimus tik iki 15 000 Eur. 	CPO kuriamas kaip naujas juridinis asmuo vienoje iš susijungusių savivaldybių. Didelės laiko sąnaudos, teisiniai procesai, finansinės sąnaudos.
CPO funkcijos priskiriamos jau esamam Administracijos padaliniui, pvz., viešųjų pirkimų funkciją vykdančiam skyriui. Pasinaudojama turimais žmogiškaisiais ištekliais ir turima bei veikiančia VP organizavimo struktūra. 	Savivaldybė organizuoja PO VP procesą. Pirkimų kontrolė nuo 1 Eur. Savivaldybei nereikia turėti viešųjų pirkimų specialistų su pažymėjimais. 	CPO funkcijos priskiriamos kitos savivaldybės padaliniui. Savivaldybei išlieka prievolė finansuoti CPO vykdomų pirkimo procedūrų kaštus bei išlaikyti savo viešųjų pirkimų procesą.
CPO padalinys administruoja visą VP procesą, atlieka pirkimus kurių sutarčių vertė daugiau nei 15 000 Eur. CPO turi užtikrinti reikiamą skaičių viešųjų pirkimų specialistų su pažymėjimais. 	Savivaldybė neorganizuoja pirkimų, kurių sutarčių vertė viršija 15 000 Eur. Savivaldybė turi minimalią įtaką Komisijos pirkimų rezultatui, tačiau neša atsakomybę už sutarčių įgyvendinimą. Mažėja tiekėjų skaičius. 	Savivaldybė neorganizuoja pirkimų, kurių sutarčių vertė viršija 15 000 Eur. Savivaldybė turi minimalią įtaką Komisijos pirkimų rezultatui, tačiau neša atsakomybę už sutarčių įgyvendinimą. Mažėja tiekėjų skaičius.
CPO visiškai kontroliuoja visą PO VP procesą. Pirkimų kontrolė nuo 1 Eur, savalaikis pirkimų, kurių vertė virš 15 000 Eur atlikimas, tiesioginis rizikų valdymas. 	Savivaldybei išlieka poreikis finansuoti ir išlaikyti savo VP procesą, išmokyti pirkimų proceso dalyvius vykdyti jiems priskirtas funkcijas. Vykdomas CPO funkcijų finansavimas, dengiant pirkimo procedūrų kaštus. 	Savivaldybė organizuoja PO VP procesą. Pirkimų kontrolė nuo 1 Eur. Savivaldybei nereikia turėti viešųjų pirkimų specialistų su pažymėjimais.
Optimaliausias CPO pasirinkimo scenarijus	Mažiau optimalus CPO pasirinkimo scenarijus	Mažiau optimalus CPO pasirinkimo scenarijus

Šaltinis: UAB „Mano konkursas“

Atlikus 3 centralizavimo scenarijų vertinimus, Jurbarko rajono savivaldybei rekomenduojama:

- steigti savo CPO, funkcijų vykdymą priskiriant vienam iš Jurbarko rajono savivaldybės administracijos padalinių arba kuriant naują padalinį. Suvaldžius rizikas, susijusias su viešųjų pirkimų specialistų su pažymėjimais komandos suformavimu, šis scenarijus yra optimaliausias.
- nesijungti prie jau veikiančios CPO. Jurbarko rajono savivaldybei savo esamoje struktūroje, jau turint stiprią viešųjų pirkimų specialistų komandą, iškils iššūkis išlaikyti šiuos specialistus. Kadangi Savivaldybei bus leidžiama pirkti tik iki 15 000 Eur, o kvalifikuoti viešųjų pirkimų specialistai, turintys pažymėjimus, bus paklausūs rinkoje dirbti su didelės vertės pirkimais, bus sunku išlaikyti šiuos darbuotojus. Savivaldybei reikės prisiimti riziką dėl laiku nenusipirktų reikiamų prekių, paslaugų ar darbų, kadangi Savivaldybė pati nevaldys viešųjų pirkimų procedūrų, kai sutarties suma viršys 15 000 Eur, o pirkimus atlikinės pasirinktoji CPO. Savivaldybė patirs sąnaudas už Savivaldybės vardu vykdomas pirkimų procedūras. CPO.LT šiandiena deklaruoja, kad jų 1 val. įkainis yra 25 Eur. Mūsų metodika ir skaičiavimais, Atviras konkursas užima 350 Komisijos narių darbo laiko valandų.

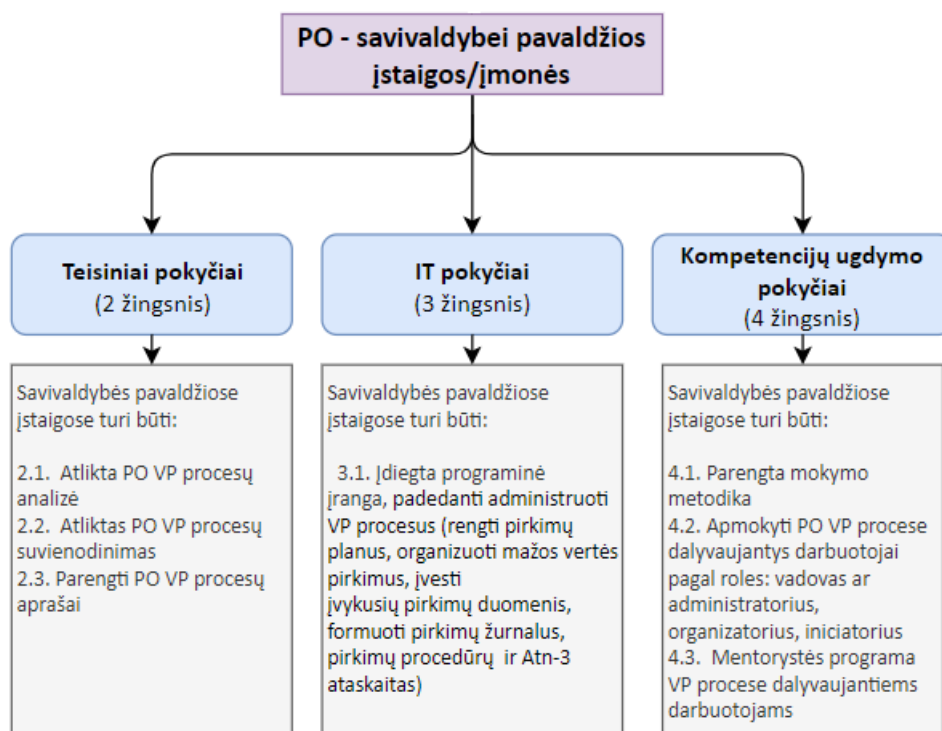

Pav. 9 Siūlomas VP centralizavimo scenarijus, steigti CPO kaip padalinį Savivaldybėje

Šaltinis: UAB „Mano konkursas“

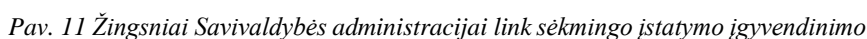
4.2 Įgyvendinimo veiksmų planas

Nepriklausomai nuo to, kokį VP centralizavimo scenarijų priims ir patvirtins Jurbarko rajono savivaldybės taryba, iki Viešųjų pirkimų įstatymo nuostatų įsigaliojimo 2023 m. sausio 1 d. rekomenduojama įgyvendinti 2–4 žingsnius, skirtus Perkančiosioms organizacijoms, ir 5–8 žingsnius, skirtus Savivaldybės administracijai. Tam tikri žingsniai turi būti įgyvendinami paraleliai.

Pav. 10 Žingsniai PO link sėkmingo įstatymo įgyvendinimo

Šaltinis: UAB „Mano konkursas“

2 ir 5 žingsniai, PO ir Savivaldybės administracijai. Tiek PO, tiek Savivaldybės administracija, remdamasi savo istorinėmis patirtimis, turi iš naujo peržiūrėti savo VP procesus ir atlikti VP procesų suvienodinimą, atsižvelgiant į Viešųjų pirkimų įstatymo įsigaliosiančias nuostatas. Visa tai turi būti perkelta į procesinius aprašus juos apjungiant į vieną bendrą VP procesų žemėlapi (schemą). Tai padės 2023 m. pradžioje pradėti sėkmingai vykdyti centralizuotus viešuosius pirkimus.

3 ir 6 žingsniai. PO ir Savivaldybės administracija. Tiek PO, tiek Savivaldybės administracija turi skirti lėšų ir numatyti IT pokyčius, kurie leistų tinkamai valdyti VP procesą PO ir Savivaldybėje, t. y. tinkamai planuoti pirkimus, efektyviai juos vykdyti ir stebėti, planuoti resursus, atsižvelgiant į sutarčių pabaigos terminus ir t. t.

Pav. 12 Kodėl reikalingi IT pokyčiai

Šaltinis: UAB „Mano konkursas“

Atliekant analizę keliuose savivaldybėse buvo pastebėta, kad PO nevengia VP planų, VP žurnalų vedimo ranka į popierinį žurnalą. Vertinant, kad nuo 2022 m. sausio 1 d. įsigaliojo prievolė visus pirkimus suvesti į CVP IS, o nuo 2023 m. atsiradus prievolei skelbti pirkimų planus, IT priemonė užtikrins savalaikį duomenų pateikimą, leis išvengti informacijos dubliavimo, sumažins klaidų tikimybę.

Taigi siekiant sėkmingo VP proceso centralizavimo rekomenduojama Savivaldybei atnaujinti VP procesus turimame IT įrankyje, o PO įdiegti IT įrankius, kurie leis efektyviai administruoti VP procesus. Rekomenduojama, kad diegiant IT įrankius PO, jiems skirtas įrankis turėtų automatizuotas funkcijas (bet nesudėtingas), kurios padėtų PO kurti pirkimų planą, leistų vykdyti mažos vertės pirkimus arba juos įvesti (kai mažos vertės pirkimas buvo atliktas, nuvykus į prekybos vietą ir gavus sąskaitas faktūras), automatiškai sukurtų pirkimų paraišką, pirkimų žurnalą, leistų formuoti pirkimų ataskaitas, formuotų metines Atn-3 ataskaitas.

4 ir 8 žingsniai. PO ir Savivaldybės administracija. Kompetencijų ugdymo pokyčiai tiek PO, tiek Savivaldybės administracijoje turėtų būti vykdomi paraleliai. Rekomenduojama, kad kompetencijų ugdymas būtų vykdomas pagal sudarytą mokymo metodiką, kai mokymai yra organizuojami ir pateikiami kryptingai, atsižvelgiant į VP procese dalyvaujančių darbuotojų vykdomas funkcijas VP procese. Pavyzdžiui, pirkimų organizatorius turi gauti tik jam būtiną žinoti informaciją apie VP organizavimą, neperkraunant papildoma informacija.

7 žingsnis. Savivaldybės administracija. Žmogiškųjų išteklių pokyčiai yra aktualūs Viešųjų pirkimų įstatymo 2023 m. nuostatų įsigaliojimo terminui. Tai reiškia, kad atsiradus prievolei visus pirkimus, viršijančius 15 tūkst. Eur be PVM, vykdyti per CPO, Savivaldybės administracijos VP procese dalyvaujančių žmogiškųjų išteklių poreikis išaugs. Rekomenduojame atliktos analizės rėmuose išskaičiuotus galimus žmogiškųjų išteklių augimo poreikius (rekomenduojama turėti 3, atsižvelgiant į papildomus mažos vertės pirkimų krūvius). Pabrėžtina kad nuo 2022 m. liepos 1 d. bus pradedami VP specialistų žinių patikrinimai pažymėjimui gauti, o pirkimų specialisto pažymėjimas išduodamas, pažymėjimo galiojimo terminas pratęsiamas Viešųjų pirkimų tarnybos nustatyta patikrinimo tvarka. CPO Komisijos pirkimuose nuo 2023 m. sausio 1 d. privalės būti 1 Komisijos narys, turintis pažymėjimą.

Rekomenduojama, kad Savivaldybės taryba sprendimą dėl CPO priimtų ne vėliau kaip 2022 m. birželio mėn. Procesiniai pokyčiai (2 ir 5 žingsniai) turėtų būti atlikti iki 2022 m. liepos mėn. ir sprendimų diegimas turėtų būti atliktas 2022 m. rugpjūčio–spalio mėn. Kompetencijų ugdymas – 2022 m. spalio–gruodžio mėn.

Laikantis šio 8 žingsnio plano, sėkmingai bus suvaldytos visos rizikos dėl VP centralizavimo. Tai nuo 2023 m. leis nepertraukiamai ir be trikdžių vykdyti VP procedūras įsigaliosiančioms naujoms Viešųjų pirkimų įstatymo nuostatom.

4.3 Veiksmų plano įgyvendinimo kaštai

1 įstaigai iki 2024 m. – 1 465 EUR

Lentelė 4. Veiksmų plano įgyvendinimo kaštai

	2022 m.	2023 m.
Viešųjų pirkimų proceso administratorių rengimo mokymai. Mokymų metu 37 perkančiųjų organizacijų darbuotojai paruošiami savo organizacijoms parengti aprašus ir administruoti organizacijos viešųjų pirkimų procesą naudojant IT priemones.	9 950,00	-
37 individualios programinės įrangos licencijos perkančiosioms organizacijoms (PO) iki 2024 m. 1 PO – 50,00 Eur per mėn. Į kainą įskaičiuota ir skambučių centro funkcija iki 2024 m.	5 550,00	22 200,00

	2022 m.	2023 m.
CPO proceso ir pirkimų administravimo analizės modulio įdiegimas ir licencija iki 2024 m. Į kainą įskaičiuota ir skambučių centro funkcija iki 2024 m. (pagal poreikį).	9 950,00	
Centralizavimo proceso administravimo mokymai. Mokymų metu CPO darbuotojai paruošiami administruoti savivaldybei pavaldžių organizacijų viešųjų pirkimų proceso duomenis naudojant CPO proceso ir pirkimų analizės modulį, supažindinami su pavaldžių organizacijų procesais paruošiami rengti Savivaldybės vykdomų centralizuotų viešųjų pirkimų tvarkos aprašą.	8 000,00	
CPO įsteigti 3 viešųjų pirkimų specialistų etatai su viešųjų pirkimų specialistų pažymėjimais nuo 2023 m. sausio 1 d.	Rinkos kaina	
IŠ VISO (be PVM)	55 650 EUR (be PVM)	

Šaltinis: UAB „Mano konkursas“

Reziumė

Jurbarko rajono savivaldybėje veikia 38 PO (įskaitant ir Savivaldybės administraciją). Surinkus duomenis apie šias įstaigas buvo atlikta šių įstaigų VP duomenų 2019–2021 m. analizė.

Atliktos Lietuvos savivaldybių PO VP proceso analizės metu nustatyta, kad Lietuvos savivaldybių PO VP proceso atitikties bendriesiems reikalavimams lygis yra *1.78 – labai žemas* (aukščiausias brandos lygio balas – 5), o VP proceso organizavimo lygis yra *1.4 – labai žemas*.

Surinkti 2019–2021 m. duomenys rodo, kad Jurbarko rajono savivaldybėje veikiančios 38 PO (įskaitant ir Savivaldybės administraciją) per metus atlieka vidutiniškai apie 8 300 pirkimų, o sutarčių vertė vidutiniškai siekia apie 7,9 mln. Eur per metus. VP proceso administravimo kaštai siekia apie 891 tūkst. Eur per metus. Patiriamos sąnaudos atliekant pirkimą už 1 000 Eur siekia apie 61 Eur. Bendras darbuotojų, dalyvaujančių VP procese skaičius, Jurbarko rajono savivaldybėje siekia 337. Viešųjų pirkimo etatą ar etato dalį yra įsteigusios 3 PO iš 38.

Atlikta Komisijų pirkimų analizė parodė, kad pirkimus su Komisija 2020–2021 m. vykdė 13 PO iš 38. Per šiuos metus vidutiniškai buvo įvykdyta apie 146 pirkimų. Apie 58 proc. visų pirkimų su Komisija atliko Jurbarko rajono savivaldybės administracija.

2019–2021 m. vieną ir daugiau pirkimų per CPO atliko 21 PO iš 30. Atlikta vidutiniškai apie 10 pirkimų per metus, kurių vidutinė vertė atitinkamai siekė apie 720 tūkst. Eur per metus.

Vertinant 2021 m. pateiktais Jurbarko rajono savivaldybės PO duomenimis, iš 38 PO Savivaldybėje yra 10 įstaigų, kurių 2021 m. metinis biudžetas neviršija 30 tūkst. Eur.

Savivaldybės administracija ir 37 Savivaldybės kontroliuojamos (valdomos) PO laikotarpyje nuo 2019 m. iki 2021 m., yra susikūrusios viešųjų pirkimų makro aplinką, kurioje dalyvauja 571 Tiekėjai, o sutarčių vertė siekia apie 26 mln. Eur.

Modeliuojant viešųjų pirkimų specialistų poreikį dėl mažos vertės pirkimų apimtys ir Komisijos specialistų poreikį su pirkimų specialistų pažymėjimais, siūloma įsteigti 3 pirkimų specialistų etatus (su pavaduojančiais Komisijos sekretoriais), kuriems taip pat rekomenduojama įsilaikyti specialisto pažymėjimą iki 2023 m. sausio 1 d.

Atlikus VP centralizavimo galimybių vertinimą, kai pagal įstatymą galimi 3 CPO steigimo scenarijai, siūlomas Jurbarko rajono savivaldybei scenarijus – steigti Centrinę perkančiąją organizaciją Jurbarko rajono savivaldybės administracijoje. Siekiant sėkmingo 2023 m. VP proceso vykdymo ir Viešųjų pirkimų įstatymo nuostatų įgyvendinimo, siūlomas 8 žingsnių įgyvendinimo planas.